

ERFGOED BRUSSEL

N°010

LENTE 2014

DOSSIER JEAN-BAPTISTE DEWIN

VARIA

Penitentiaal erfgoed

Evolutie van de bebouwing in het *Îlot Sacré*

EEN PUBLICATIE VAN HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST

HET OEUVRE LATEN VERDERLEVEN

DE WENSDROOM VAN DE BOUWHEREN

CECILIA PAREDES

ARCHITECT, KUNSTHISTORICA,
ATTACHÉ BIJ DE DIRECTIE MONUMENTEN
EN LANDSCHAPPEN

[2014 © M.-Fr. Plissart]

IN DE GESCHIEDENIS VAN DE KLASSIEKE EN HEDENDAAGSE ARCHITECTUUR is er altijd al aandacht geweest voor de persoonlijkheid van de opdrachtgever. In vrijwel elk tijdperk speelden ‘klanten’, ‘bestemmingen’ of ‘bouwheren’ van een architecturaal werk een beslissende rol in het concipiëren van het ontwerp. Wat restauratieopdrachten betreft, werd aan dit aspect echter nog niet veel aandacht besteed.

Om een restauratieopdracht te doen slagen moet rekening worden gehouden met de competenties van de architect-restaurateur, de knowhow van de vaklui, de raadgevers, de gedragslijnen die eigen zijn aan de discipline en de begeleiding van de bevoegde overheidsdiensten. Maar om een project te doen slagen moet er ook rekening worden gehouden met de wereld van de opdrachtgever, de impact van de gevoelsrelatie die vaak geleidelijk ontstaat tussen een gebouw en zijn nieuwe eigenaars. Dat is althans wat wij onthouden uit onze gesprekken met de gelukkige eigenaars van een woning die terug tot leven werd gebracht.

Toen ze het voor de eerste keer zagen, beantwoordde het huis Dewin meteen aan de artistieke gevoeligheid van zijn nieuwe eigenaars. Deze hebben een zwak voor de Europese artistieke avant-garde van de vorige eeuwwisseling en zijn vertrouwd met de vernieuwende en gestileerde architectuur van de Wiener Sezession en het design van de *Wiener Werkstätte* dat door zijn esthetische kwaliteiten het dagdagelijkse overstee. Het is dus geen toeval dat ze na een lange zoektocht (ze bezochten meer dan 100 huizen) werden verleid door de glas-in-loodramen en ruimten van het huis aan de Molièrelaan en besloten het te kopen. Ook nadat

het pand door het Gewest werd beschermd, besloten ze het te behouden, hoewel dit hen ertoe noopte hun oorspronkelijke verbouwingsplannen om te vormen tot een restauratieproject. Hoewel het hier aanvankelijk om een ‘verstandshuwelijk’ ging, evolueerden de eerste plannen geleidelijk aan naar een programma dat beantwoordt aan de aanbevelingen van de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen maar tegelijk ook rekening houdt met de hedendaagse comfortbehoeften van de nieuwe eigenaars.

Voor de eigenaars waren de restauratiewerken een periode van ontdekkingen en verrassingen, maar vaak ook van lang wachten en ontmoedigingen. Ze werden immers geconfronteerd met onverbidde ambtelijke beslissingen, met de complexiteit van technische analyses en opmetingen, met de moeilijkheid om geschikte materialen en vaklui te vinden enz. Het hele proces nam in totaal meer dan acht jaar in beslag. Tijdens die periode omringden de opdrachtgevers zich met experts, steunden en moedigden ze hun teams aan, zochten ze vaklui en... verdiepten ze zich in stratigrafisch onderzoek, in pochoirtechnieken en in het aanbrengen van steenpapier... (afb. 1) Acht jaar inspanningen werden uiteindelijk beloond met decors die hun verwachtingen overtroffen.

Die veranderden het interieur in een totaal kunstwerk, een wereld van lijnen en kleuren waarin alles op elkaar inspeelt en een coherent geheel vormt. Bij de integratie van hedendaagse elementen werd rekening gehouden met deze hervonden oorspronkelijke toestand. Het is als een heruitvinden van het verleden, een herinterpretatie van vormen en lijnen die het in ere herstelde ‘gouden tijdperk’ wil bestendigen en zo een bepaalde sfeer wil creëren. Een mooi voorbeeld daarvan is de langdurige zoektocht van de eigenares naar de juiste meubelstoffen (afb. 2 en 3), met motieven ontworpen door Hoffmann: deze stoffen worden nog geproduceerd door de ateliers die destijds voor de *Wiener Werkstätte* werkten. Deze inspanningen kaderen in een proces van herinterpretatie en getuigen van een ambitie om het verleden te ‘vervolledigen’. (afb. 4 tot 7) Volgens dezelfde principes en geïnspireerd door hetzelfde esthetische concept van het *Gesamtkunstwerk* – maar ook het verfijnde werk van Mackintosh (afb. 8), wijden de eigenaars zich momenteel aan de verlichting (waarvoor ze met Henriette Michaux werken) en aan het ontwerp van eigentijds meubilair dat eveneens aansluit bij de oorspronkelijke decoratieve vormtaal (David Boussier, meubelmaker) (afb. 7).

▲ 1

▲ 2

▲ 3

▼ 4

▼ 5

Afb. 1 tot 4 (© Karbon'). Afb. 5 Das Interieur. Wiener Monatshefte für angewandte Kunst, V Jahrgang, 1904, pl.I (Speisezimmer, Max).

▲ 6

▼ 7

▼ 8

Afb. 6 tot 7 (© Karbon'). Afb. 8 Slaapkamer, Hill House, Helensburgh, Schotland, Charles Rennie Mackintosh (© www.nhmf.org.uk)

COLOFON

REDACTIECOMITÉ

Jean-Marc Basyn, Stéphane Demeter, Paula Dumont, Murielle Leseque, Cecilia Paredes, Brigitte Vander Bruggen en Anne-Sophie Walazyc.

EINDREDACTIE IN HET NEDERLANDS

Paula Dumont

EINDREDACTIE IN HET FRANS

Stéphane Demeter

SECRETARIAAT VAN REDACTIE

Murielle Leseque

COORDINATIE VAN ICONOGRAFIE

Cecilia Paredes

COORDINATIE VAN HET DOSSIER

Cecilia Paredes

AUTEURS/ REDACTIONELE

MEDEWERKING

Aurélie Autenne, Bernard Baines, Carlo R. Chapelle, Paula Cordeiro, Françoise Cordier, Stéphane Demeter, Isabelle De Pange, Marianne De Wil, Paula Dumont, Stéphane Duquenne, Oda Goossens, Michèle Kreutz, Catherine Leclercq, Harry Lelièvre, Hubert Lionnez, Francis Metzger, Muriel Muret, Cecilia Paredes, Annick Schwaiger, Brigitte Vander Bruggen, Tom Verhofdstadt en Anne-Sophie Walazyc.

VERTALING

Gitracom, Hilde Pauwels en Erik Tack.

NALEZING

Linda Evens, Suzanne Gillijns, Ludo Gobin, Wim Kenis, Reinout Labberton, Harry Lelièvre, Koenraad Raeymaekers, Stephan Van Bellingen, Tom Verhofdstadt en de leden van het redactiecomité.

VORMGEVING

The Crew Communication

DRUK

Dereume printing

VERSPREIDING EN ABONNEMENTENBEHEER

Cindy De Brandt,
Brigitte Vander Bruggen.
bpeb@gob.irisnet.be

BEDANKINGEN

Philippe Chartier, Guy Conde Reis, Julie Coppens, Philippe de Gobert, Georges de Kinder, Alfred de Ville de Goyet, Alice Gérard, Wim Kenis, Reinout Labberton, Marie-Françoise Plissart, Jeanne Rouxhet, De heer en mevrouw Rudischhauser, Marcel Vanhulst en Tom Verhofdstadt.

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER

Arlette Verkruyssen, directeur-generaal van Brussel Stedelijke Ontwikkeling, Brussels Hoofdstedelijk Gewest – Directie Monumenten en Landschappen, CNN – Vooruitgangstraat 80, 1035 Brussel.

De artikelen zijn gepubliceerd onder de verantwoordelijkheid van de auteurs. Alle rechten voor het reproduceren, vertalen of herwerken zijn voorbehouden.

HERKOMST VAN DE FOTO'S

Mochten er ondanks onze inspanningen om alle reproductierechten te betalen toch nog gerechtigden zijn die niet gecontacteerd werden, dan worden zij verzocht zich kenbaar te maken bij de Directie Monumenten en Landschappen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

LIJST MET AFKORTINGEN

AAM – Archives d'Architecture Moderne
ARA – Algemeen Rijksarchief
ASB – Archieven van de Stad Brussel
CHESB – Cel Historisch Erfgoed van de Stad Brussel
DCBSO – Documentatiecentrum van Brussel Stedelijke Ontwikkeling
GOB – Gewestelijke Overheidsdienst Brussel
KBR – Koninklijke Bibliotheek van België
SB – Stad Brussel

ISSN

2034-5771

WETTELIJK DEPOT

D/2014/6860/009

Cette revue paraît également en Français sous le titre *Bruxelles Patrimoines*.